

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАРЖИНАЛЬНОЇ СОБІВАРТОСТІ
ПРОДУКЦІЇ ТА МАРЖИНАЛЬНОГО ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
ЛІСОПИЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА**

Повідайчик М.М., к.е.н., доцент

Повідайчик М.М., магістрант

Шулла Р.С., викладач

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Технологічний процес на підприємствах лісопильного та стругального виробництва відноситься до типу комплексних виробництв, які характеризуються одночасним виходом із єдиного технологічного процесу двох та більше видів цільової, супутньої продукції та відходів [1, 2]. При цьому за критерієм «можливості впливу на структуру виходу технологічного процесу» технологічний процес лісопильних підприємств можна віднести до класу виробництв із змінною структурою виходу, що має визначальний вплив на вибір методичних підходів до обліку, планування затрат та калькулювання собівартості продукції зазначених підприємств [1, 2].

Технологічний процес лісопильного виробництва як система послідовних дій над предметами праці складається з наступних елементів: сортування лісу, підготовка розсортованої пиловочної сировини до подачі в лісопильний цех (ліквідація прикореневиx напливів, кряжування, окорювання), розкрій лісу на пиломатеріали, сортування пиломатеріалів, їх пакування та відвантаження покупцям [1]. Для цілей локалізації затратоутворюючих факторів та залежних від них груп маржинальних затрат доцільно технологічний процес лісопильного виробництва розділити на три складові елементи:

- 1) до першої групи включаються логістичні операції на складі сировини та операції з сортування лісу, спрямовані на формування відповідних розмірно-якісних груп пиловочної сировини;
- 2) до другої групи включається всі операції транспортно-технологічного процесу, починаючи із подачі розсортованого лісу на розкрій і закінчуючи сортуванням пиломатеріалів;
- 3) до третьої групи включаються операції пакування пиломатеріалів та логістичні операції на складі, пов'язані з відвантаженням пакетів пиломатеріалів покупцям.

В кожній з операцій технологічного процесу використовуються фактори виробництва (сировина, ОЗ, праця, ріжучий інструмент тощо), споживання яких призводить до виникнення технологічних затрат. При цьому змінні затрати конкретної операції залежать від обсягу її виконання, а постійні – ні.

В умовах комплексного виробництва як матеріальні, так і конверсійні затрати, які виникають у транспортно-технологічному ланцюжку, не можуть бути розподілені між окремими видами продукції у відповідності із принципами «причинності» або «ідентичності» [2]. Об'єктом калькулювання собівартості в цьому випадку може виступати не «вихід», а «вхід» технологічного процесу. Зокрема для підприємств лісопильного виробництва в якості об'єкту калькулювання собівартості пропонується використовувати такий технологічний параметр як розмірно-якісну групу пиловочної сировини, розкровою альтернативним поставом (схемою). При цьому пропонуємо розраховувати показник не повної собівартості, а нормативної маржинальної собівартості, оскільки останній дозволяє уникнути ефекту фіктивного розподілу постійних затрат на об'єкт калькулювання (формула 1).

$$g_{ij} = V_i \cdot K_{Mi} + V_i \cdot K_c + T_{ij} \cdot K_p + P_{ij} \cdot K_n, \quad (i=1, \dots, n; j=1, \dots, m), \quad (1)$$

де: g_{ij} – нормативна маржинальна собівартість для j -тої схеми розкрою колоди i -тої розмірно-якісної групи (грн./колоду);

K_{Mj} – нормативна собівартість придбання 1 м³ пиловочної сировини i -тої розмірно-якісної групи (грн./ м³);

V_i – об'єм однієї колоди i -тої розмірно-якісної групи (м³/колоду);

K_c – ставка маржинальних конверсійних затрат на 1 м³ розсортованого круглого лісу (грн./ м³);

T_{ij} – нормативний час розкрою однієї колоди i -тої розмірно-якісної групи j -тим поставом (машино-годин/ колоду);

K_p – ставка маржинальних конверсійних затрат на машино-годину роботи головного технологічного устаткування лісопильного потоку (грн./машино-годину);

P_{ij} – нормативний об'ємний вихід пиломатеріалів при розкрої колоди i -тої розмірно-якісної групи j -тим поставом (м³/колоду);

K_n – ставка маржинальних конверсійних затрат на 1 м³ сформованих пакетів пиломатеріалів (грн./ м³).

Якщо ставка маржинальних конверсійних затрат на машино-годину роботи головного технологічного устаткування лісопотоку суттєво відрізняється при розкрої на ньому пиловочної сировини різних розмірно-якісних груп відповідними поставами, то показник K_p у формулі 1 повинен мати також індекси розмірно-якісних груп пиловочної сировини та альтернативних схем розкрою ($K_{p_{ij}}$).

Для такого технологічного параметру як розмірно-якісна група пиловочної сировини, розкровою альтернативним поставом (схемою), можна нормувати не тільки технологічні затрати (інпут технологічного процесу), але і вихід (оутпут технологічного процесу).

Нормування об'ємного виходу лісопильної продукції для зазначеного технологічного параметру дозволяє по ньому нормувати і показник доходу (виручки за мінусом непрямих податків та інших утримань).

Пропонується використання наступної формули для розрахунку показника нормативного доходу (r_{ij}) для окремої схеми розкрою пиловочної сировини відповідної розмірно-якісної групи (формула 2):

$$r_{ij} = \sum v_{ijk} D_k \quad (i=1, \dots, n; j=1, \dots, m), \quad (2)$$

де: v_{ijk} – нормативний обсяг виходу k -го виду продукції, при виробництві останньої з колоди i -тої розмірно-якісної групи j -м поставом ($\text{м}^3/\text{колоду}$);

D_k – дохід від реалізації k -того виду продукції.

Необхідно зазначити, що до показника нормативного обсяг виходу лісопильної продукції з окремої схеми розкрою пиловочної сировини відповідної розмірно-якісної групи (v_{ijk}) необхідно включати не тільки специфікаційні пиломатеріали, але і відходи тирси або тверді кускові відходи. При цьому нормування кількісної компоненти як затрат, так і виходу технологічного процесу повинно базуватись на науково обґрунтованих методах.

На основі формул 1 та 2 можна розрахувати нормативний маржинальний прибуток, який генерується в результаті розкрою колоди i -тої розмірно-якісної групи j -м поставом (формула 3):

$$d_{ij} = r_{ij} - g_{ij} \quad (i=1, \dots, n; j=1, \dots, m), \quad (3)$$

де: d_{ij} – плановий маржинальний прибуток, що генерується в результаті розкрою колоди i -тої розмірно-якісної групи j -м поставом (грн./колоду).

Запропоновані для підприємств лісопильного виробництва нормативні показники в свою чергу є основою для планування та оптимізації технологічних затрат і маржинального прибутку зазначених підприємств, які, на відміну від показників повної собівартості, більш точно дозволяють спрогнозувати майбутній економічний ефект від прийняття тих чи інших управлінських рішень.

Література:

1. Калитеевский Р.Е. Лесопиление в XXI веке: технология, оборудование, менеджмент / Р.Е. Калитеевский. – Профи-Информ. – Санкт-петербург, 2005. – 474 с.
2. Hahn D., Lassmann G. Produktionswirtschaft Controlling industrieller Produktion / D. Hahn, G. Lassmann. – Band 1. – Heidelberg, 1990. – 370 S.